MEJDS. 2020; 10:210.

Published online 2021 Jan. **Research Article**

Predicting Aggression based on Subconscious Structure, Belief System, and Social Skills in Adolescents

Nasiri F[1], *Namvar H[2]

Author Address
1. MA, Department of Educational Psychology, Saveh Branch, Islamic Azad University, Saveh, Iran;
2. Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Saveh Branch, Islamic Azad University, Saveh, Iran.
***Corresponding author's email:** Hooman.namvar@gmail.com

Received: 2020 July 13; **Accepted:** 2020 August 31

Abstract

Background & Objectives: Adolescence is among the major stages of human growth and development; the developmental characteristics of which can lead to aggression, behavioral disorders, delinquency, and substance abuse. Aggressive behaviors lead to negative effects not only on victims but also on perpetrators. Furthermore, adolescents of different ages present more aggressive behaviors, compared to other individuals. Besides, this issue is accompanied by psychosocial maladaptation, low academic performance, and absenteeism from school, the incidence of delinquency, substance use disorders, and various mental health problems. Some psychologists consider aggression to be a behavior that causes harm to others or can potentially harm others. The necessity to assist aggressive adolescents requires understanding subconscious structure, belief system, and social skills. The present study aimed to predict aggression based on subconscious structure, belief system, and social skills in adolescents.

Methods: The research method was descriptive–correlational. The statistical population of the present study consisted of all students of Shahriar Secondary School in 2019. Accordingly, 291 subjects were selected based on Krejcie and Morgan's Table (1970) by convenience sampling method. The inclusion criteria of the study were adolescents with a history of aggression based on the Aggression Questionnaire (obtaining scores above 70) (Bass & Perry, 1992), the lack of a psychosis history, and providing verbal satisfaction for attending the research. The exclusion criteria of the study included non–compliance with the rules of the group expressed in the first meeting and absence from more than two research sessions. To collect the required research data, the Meta–Emotion Questionnaire (Mitmansgruber et al., 2009), the Aggression Questionnaire (Bass and Perry, 1992), the Social Skills Assessment Scale (Matson et al., 1983), and the Systems of Belief Inventory (Holland et al., 1998) were employed. The obtained data were analyzed by multiple linear regression in SPSS. The significance level of the tests was set at 0.05.

Results: Data analysis data indicated that negative subconscious structure (β=0.17, p=0.024), appropriate social skills (β=0.13, p=0.008), inappropriate audacity (β=0.23, p=0.038), impulsion (β=0.30, p=0.007), jealousy/resenting (β=0.23, p=0.031), religious beliefs and practices (β=–0.14, p<0.001), and social support (β=–0.13, p=0.005) played predicting roles in explaining aggression among the study participants. In general, subconscious structure, belief system, and social skills could explain 31% of aggression scores in the study subjects.

Conclusion: Based on the current study findings, subconscious structure, belief system, and social skills predict adolescent's aggression.

Keywords: Adolescents, Aggression, Subconscious structure, Belief system, Social skills.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.216.5]

Copyright © 2016, MEJDS. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله مطالعات ناتوانی ۱۳۹۹؛ (۱۰):۲۱۰.

انتشار برخط دی ماه ۱۳۹۹ مقاله پژوهشی اصیل

پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان براساس ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت‌های اجتماعی

فهیمه نصیری[۱]، *هومن نامور[۲]

توضیحات نویسندگان

۱. کارشناسی‌ارشد، گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران؛

۲. استادیار، گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران.

***رایانامهٔ نویسندهٔ مسئول:** Hooman.namvar@gmail.com

تاریخ دریافت: ۲۳ تیر ۱۳۹۹؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۰ شهریور ۱۳۹۹

چکیده

زمینه و هدف: لازمهٔ کمک به نوجوانان پرخاشگر، شناخت ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت‌های اجتماعی آن‌ها است؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان براساس ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت‌های اجتماعی نوجوانان بود.

روش‌بررسی: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعهٔ آماری تحقیق حاضر را تمامی دانش‌آموزان دورهٔ متوسطهٔ دوم شهرستان شهریار در سال ۱۳۹۸ تشکیل دادند. نمونهٔ پژوهش براساس جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) ۲۹۱ نفر به‌دست آمد که به‌روش نمونه‌گیری دردسترس انتخاب شدند. به‌منظور جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسشنامهٔ دیدگاه فراهیجانی (میتمانس‌گروبر و همکاران، ۲۰۰۹)، پرسشنامهٔ پرخاشگری (باس و پری، ۱۹۹۲)، مقیاس سنجش مهارت‌های اجتماعی (ماتسون و همکاران، ۱۹۸۳) و پرسشنامهٔ نظام باورها (هاولند و همکاران، ۱۹۹۸) استفاده شد. تحلیل داده‌ها با روش رگرسیون خطی چندگانه در نرم‌افزار SPSS نسخهٔ ۲۲ صورت گرفت. سطح معناداری آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: تحلیل داده‌ها نشان داد، فراهیجان منفی (β=۰/۱۷ و p=۰/۰۲۴)، مهارت اجتماعی مناسب (β=۰/۱۳ و p=۰/۰۰۸)، جسارت نامناسب (β=۰/۲۳ و p=۰/۰۳۸)، تکانشی عمل‌کردن (β=۰/۳۰ و p=۰/۰۰۷)، حساسیت/گوشه‌گیری (β=۰/۲۳ و p=۰/۰۳۱)، اعتقادات و اعمال مذهبی (β=-۰/۱۴ و p<۰/۰۰۱) و حمایت اجتماعی (۰/۱۳- =β و p=۰/۰۰۵) نقش پیش‌بینی‌کننده در تبیین پرخاشگری دارند؛ به‌طور کلی، متغیرهای ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت اجتماعی قادر هستند ۳۱درصد از نمرات پرخاشگری را تبیین کنند.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های پژوهش نتیجه گرفته می‌شود که ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت‌های اجتماعی، پرخاشگری در نوجوانان را می‌توانند پیش‌بینی کنند.

کلیدواژه‌ها: پرخاشگری، نوجوانان، ساختار فراهیجانی، نظام باورها، مهارت‌های اجتماعی.

حق انتشار محفوظ است © ۱۳۹۵، مجله مطالعات ناتوانی. این یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز اختیار_غیرتجاری ۴/۰ بین‌المللی (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fa) منتشر شده است که به شما اجازه می‌دهد که مواد منتشر شده در این مقاله را با شرط ارجاع مناسب به نسخهٔ اصلی، به‌طور غیرتجاری نسخه‌برداری و توزیع کنید.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.216.5]

۱ مقدمه

نوجوانی از مهم‌ترین مراحل رشد و تکامل انسان است که ویژگی‌های رشدی آن می‌تواند زمینه‌ساز بروز پرخاشگری[1] ، انواع اختلالات رفتاری، بزهکاری و سوءمصرف مواد باشد (۱). پرخاشگری به‌عنوان رفتاری آشکار در درگیرشدن و آسیب‌رساندن به دیگران مطرح است؛ همچنین پرخاشگری، رفتار یک فرد به‌منظور آسیب‌رساندن به فرد دیگر تعریف می‌شود که هدف از آن ایجاد آسیب است (۲). رفتار تهاجمی منجربه اثرات منفی نه‌تنها در قربانیان بلکه در مرتکبین نیز می‌شود و در بین سنین مختلف، نوجوانان رفتارهای تهاجمی بیشتری را نشان می‌دهند. این امر همراه با ناسازگاری روانی‌اجتماعی، عملکرد تحصیلی ضعیف، غیبت از مدرسه، بروز اعمال بزهکاری، مصرف مواد مخدر و مشکلات بهداشتی‌روانی مختلف شناخته می‌شود. مطالعات متعدد به‌دنبال درک فرایندهایی است که می‌تواند بر پرخاشگری تأثیرگذار باشد؛ ازجمله مهار و کنترل رفتاری، همدلی و مدیریت خشم (۳).

پرخاشگری می‌تواند به‌راحتی مناسبات اجتماعی نوجوانان را بر هم زند و موجب رشدنیافتن آن‌ها در ابعاد اجتماعی و روانی شود؛ به‌طور کلی، برخی از روان‌شناسان پرخاشگری را رفتاری می‌دانند که سبب آسیب به دیگران شود یا بالقوه بتواند به دیگران آسیب بزند (۴). یکی از عوامل خطرساز در حفظ تعادل اجتماعی‌عاطفی نوجوانان، نقصان تنظیم عاطفی است که نقص تنظیم عاطفی می‌تواند منجربه نقص مهارت‌های عاطفی در افراد شود. این نقیصه‌ها شامل مشکل در تنظیم احساسات منفی، کاهش اعتمادبه‌نفس و نداشتن دانش دربارهٔ چگونگی اصلاح حالات عاطفی در نوجوانان است (۵).

یکی از مفاهیم در بروز پرخاشگری نوجوانان، فراهیجان‌ها[2] است که به‌تازگی دراثر مطالعات فلاسفه و روان‌شناسان به این حوزه اضافه شده است. فراهیجان‌ها مجموعه‌ای سازمان‌یافته و ساختاریافته از احساسات و شناخت دربارهٔ احساسات، هم احساسات شخصی خود و هم احساسات دیگران است (۶). فراهیجان‌ها به این ایده اشاره دارد که هر زمان احساساتی خاص را برانگیخته کنیم، دربارهٔ اینکه چگونه احساسات اولیه را تجربه کردیم، با احساسات بعدی نیز مقابله می‌کنیم. درحالی‌که برخی روان‌شناسان تأثیر فراهیجان‌ها را بر چگونگی تفسیر و مقابله با احساسات خود و دیگران بررسی کرده‌اند، بخش عمده‌ای از ادبیات مربوط به فراهیجان‌ها بر نحوهٔ تأثیر فراهیجان‌های والدین بر رشد عاطفی‌اجتماعی فرزندان متمرکز شده است (۷).

یکی از مهارت‌های لازم، آموزش مهارت‌های اجتماعی است. مهارت‌های اجتماعی مجموعه‌ای پیچیده از مهارت‌ها و توان‌مندی‌هایی نظیر ارتباط، حل مسئله، تصمیم‌گیری، جرئت‌آموزی و خودمدیریتی است. این مهارت‌ها به‌منظور سازگارشدن و کنارآمدن با موقعیت‌های مختلف اجتماعی و ارتباطی ضروری است و باعث پرورش و بارورشدن روابط سالم می‌شود. این مهارت‌ها عملکرد کلی افراد را در زندگی شخصی و تعاملات محیطی و اجتماعی تحت‌تأثیر قرار می‌دهد (۸).

علاوه‌بر ساختارهای هیجانی و مهارت‌های اجتماعی[3] در نوجوانان، نظام باورهای نوجوان نیز می‌تواند بر پرخاشگری وی مؤثر باشد. باورها[4] سیستمی اعتقادی و ایدئولوژیک یا مجموعه‌ای از اصول است که به فرد کمک می‌کنند تا واقعیت روزمرهٔ خود را تفسیر کند. سیستم‌های اعتقادی داستان‌هایی هستند که به خود می‌گوییم تا احساس شخصی خود را از واقعیت تعریف کنیم. هر انسانی دارای سیستمی اعتقادی است که از آن استفاده می‌کند و از طریق این مکانیزم است که به‌صورت جداگانه دنیای پیرامون خود را حس می‌کند. واقعیت درک‌شده با استفاده از سیستم علائم ساخته می‌شود و تحت‌تأثیر سیستم‌های اعتقادی قرار می‌گیرد؛ بنابراین می‌تواند بر پاسخ فرد به اتفاقات پیرامون تأثیرگذار باشد (۹). نتایج پژوهش بیلن و همکاران حاکی‌از آن بود که فراهیجان در زندگی روزمره دارای ارتباط معناداری با آگاهی عاطفی و افسردگی است (۱۰). همچنین نتایج پژوهش گراوند و منشئی نشان داد، آموزش تنظیم هیجان و مهارت‌های اجتماعی بر پرخاشگری ارتباطی، آشکار و رفتار جامعه‌پسند نوجوانان پرخاشگر مؤثر است (۱۱).

باتوجه به مطالب بیان‌شده و با درنظرگرفتن اینکه تاکنون مطالعه‌ای به‌طور هم‌زمان رابطهٔ بین پرخاشگری نوجوانان را با ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت‌های اجتماعی مطالعه نکرده است، پژوهش حاضر با مطالعهٔ هم‌زمان این متغیرها، ضمن مشخص‌کردن ترکیب خطی متغیرها می‌تواند در تعمیم نتایج قبلی یا به‌چالش‌کشیدن آن‌ها مؤثر واقع شود. ضرورت پژوهش حاضر به این دلیل است که این مطالعه می‌تواند بستری را فراهم کند تا با شناخت بهتر ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت‌های اجتماعی نوجوانان، برای بهبود و آموزش این مسائل اقدام کند و درنهایت موجب کاهش پرخاشگری نوجوانان شود؛ بنابراین باتوجه به اهمیتی که دورهٔ نوجوانی در شکل‌گیری شخصیت نوجوان دارد و باتوجه به نقش پرخاشگری نوجوانان در شکل‌گیری سایر رفتارهای پرخطر، هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان براساس ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت‌های اجتماعی نوجوانان بود.

۲ روش‌بررسی

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعهٔ آماری را تمامی دانش‌آموزان دورهٔ متوسطهٔ دوم شهریار در سال ۱۳۹۸ تشکیل دادند که تعداد آن‌ها ۱۲۰۰ نفر بود. درنهایت، تعداد ۲۹۱ نفر از دانش‌آموزان با استفاده از فرمول کرجسی و مورگان (۱۲) و به‌روش نمونه‌گیری دردسترس انتخاب شدند. ملاک‌های ورود شرکت‌کنندگان به پژوهش شامل نوجوانان دارای سابقهٔ پرخاشگری براساس کسب نمرهٔ بیشتر از ۷۰ در پرسشنامهٔ پرخاشگری (۱۳)، نداشتن سابقهٔ روان‌پریشی (براساس تشخیص روان‌شناس) و رضایت شفاهی مبنی‌بر حضور در جلسات بود. ملاک‌های خروج از پژوهش، رعایت‌نکردن قوانین گروه بیان‌شده در اولین جلسه و غیبت بیش از دو جلسه، در نظر گرفته شد. ملاحظات اخلاقی پژوهش حاضر به‌شرح ذیل بود: تمامی افراد به‌صورت کتبی اطلاعاتی دربارهٔ پژوهش دریافت کردند و در صورت تمایل در پژوهش مشارکت کردند؛ این اطمینان به افراد داده

[1]. Aggression
[2]. Meta-Emotion
[3]. Social skills
[4]. Beliefs

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.216.5]

شد که تمامی اطلاعات محرمانه هستند و برای امور پژوهشی استفاده خواهند شد؛ به‌منظور رعایت حریم خصوصی، نام و نام خانوادگی شرکت‌کنندگان ثبت نشد.

به‌منظور گردآوری داده‌های پژوهش، ابزارهای زیر به‌کار رفت.

ـ پرسشنامهٔ دیدگاه فراهیجانی[1]: این پرسشنامه توسط میتمانس‌گروبر و همکاران در سال ۲۰۰۹ ساخته شد (۱۴). این پرسشنامه دارای ۲۸ گویه و شش خرده‌مقیاس است که روی هم دو بُعد فراهیجان مثبت و منفی را می‌سنجد و نمره‌ای کلی به‌دست می‌دهد که دیدگاه کلی فرد را دربارهٔ تجربهٔ هیجان‌های مختلف بیان می‌کند. پرسشنامه دارای طیف لیکرتی پنج‌گزینه‌ای از کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱) است. دامنهٔ نمرات به‌دست‌آمده در این پرسشنامه ۲۸تا۱۴۰ است و کسب نمرات بیشتر به‌معنای دیدگاه فراهیجانی بیشتر فرد است (۱۴). بررسی روایی پرسشنامه توسط میتمانس‌گروبر و همکاران به‌روش تحلیل عاملی نشان داد که پرسشنامه دارای دو بُعد فراهیجان مثبت و منفی و یک نمرهٔ کلی است که روی هم ۵۶درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند. ضریب اعتبار این آزمون توسط میتمانس‌گروبر و همکاران با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای بُعد فراهیجان مثبت ۰/۹۱، برای بُعد فراهیجان منفی ۰/۸۵ و برای کل پرسشنامه ۰/۸۸ گزارش شد (۱۴). همچنین در مطالعهٔ قنبرزاده و همکاران، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ و ۰/۷۰ برای دو بُعد فراهیجان مثبت و منفی و ۰/۸۹ برای کل سؤالات به‌دست آمد (۱۵).

ـ پرسشنامهٔ پرخاشگری[2]: این پرسشنامه توسط باس و پری در سال ۱۹۹۲ ساخته شد (۱۳). این پرسشنامه ابزاری خودگزارشی است که شامل ۲۹ پرسش پنج‌گزینه‌ای (کاملاً شبیه من=۵ تا کاملاً متفاوت از من=۱) می‌شود. این پرسشنامه چهار عامل رفتاری پرخاشگری بدنی (نُه پرسش)، پرخاشگری کلامی (پنج پرسش)، خشم (هفت پرسش) و کینه‌ورزی (هشت پرسش) را ارزیابی می‌کند. دامنهٔ نمرات به‌دست‌آمده بین ۲۹تا۱۴۵ است و کسب نمرات بیشتر به‌معنای پرخاشگری بیشتر فرد است. این عوامل در سه مؤلفهٔ حرکتی یا ابزاری (پرخاشگری بدنی و کلامی)، هیجانی (خشم) و شناختی (کینه‌ورزی) طبقه‌بندی می‌شود (۱۳). روایی فرم اصلی پرسشنامه توسط باس و پری محاسبه شد و برای عوامل پرخاشگری بدنی، کلامی، خشم و کینه‌ورزی به‌ترتیب ۰/۸۰، ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۷۲ به‌دست آمد (۱۳). در پژوهش لطیفی و میرزائیان، ضریب پایایی این پرسشنامه به‌روش بازآزمایی و با آلفای کرونباخ به‌ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۸۱ گزارش شد (۱۶).

ـ مقیاس سنجش مهارت‌های اجتماعی[3]: مقیاس سنجش مهارت‌های اجتماعی توسط ماتسون و همکاران در سال ۱۹۸۳ برای سنجش مهارت‌های اجتماعی افراد ۴تا۱۸ سال تدوین شد (۱۷). مقیاس دارای ۵۴ عبارت است که مهارت‌های اجتماعی کودکان را توصیف می‌کند. همچنین این مقیاس دارای پنج مؤلفهٔ مهارت اجتماعی مناسب، جسارت نامناسب، تکانشی عمل‌کردن، اطمینان زیاد به خود داشتن و حسادت/گوشه‌گیری است. برای پاسخ‌گویی به این پرسشنامه، آزمودنی باید هر عبارت را بخواند و سپس پاسخ خود را براساس شاخصی پنج‌درجه‌ای از نوع مقیاس لیکرت با دامنه‌ای از نمرهٔ ۱ (هرگز/هیچ‌وقت) تا ۵ (همیشه) مشخص کند. دامنهٔ نمرات به‌دست‌آمده در این پرسشنامه بین ۵۴تا۲۷۰ است و نمرات بیشتر به‌معنای دارابودن مهارت‌های اجتماعی بیشتر در فرد است (۱۷). در پژوهش ماتسون و همکاران ضریب همسانی درونی به‌روش آلفای کرونباخ و پایایی بازآزمایی در نسخهٔ اصلی به‌ترتیب ۰/۸۹ و ۰/۸۶ به‌دست آمد (۱۷). در پژوهش اعظمی و همکاران، ضریب همسانی درونی به‌روش آلفای کرونباخ و پایایی بازآزمایی به‌ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۷۷ بود (۱۸).

ـ پرسشنامهٔ کوتاه‌شدهٔ نظام باورها[4]: این پرسشنامه در سال ۱۹۹۸ توسط هاولند و همکاران به‌منظور سنجش باورها و عقاید مذهبی نه چندان آشکار ساخته شد (۱۹). فرم کنونی پرسشنامهٔ نظام باورها از پانزده عبارت تشکیل شده است که آزمودنی باید میزان موافقت یا مخالفت خود را با هریک از آن عبارات، در مقیاس لیکرتی چهاردرجه‌ای مشخص سازد. این ابزار از دو زیرمقیاس تشکیل شده است: زیرمقیاس اعتقادات و اعمال مذهبی و زیرمقیاس حمایت اجتماعی. دامنهٔ نمرات به‌دست‌آمده در این پرسشنامه ۱۵تا۶۰ است. نمرهٔ بیشتر فرد در این مقیاس، مذهبی‌بودن را نشان می‌دهد (۱۹). هاولند و همکاران پایایی پرسشنامه را با استفاده از روش همسانی درونی ۰/۸۵ به‌دست آوردند (۱۹). در پژوهش رنجبر حاجی‌آبادی و عارفی، ضریب همسانی درونی به‌روش آلفای کرونباخ و پایایی بازآزمایی به‌ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۸۱ بود (۲۰).

به‌منظور توصیف داده‌ها، از میانگین، انحراف معیار و جداول توزیع فراوانی برای بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه استفاده شد. به‌منظور تحلیل داده‌ها از آزمون کولموگروف‌اسمیرنف برای آزمون نرمالیتهٔ توزیع، از آزمون دوربین واتسون برای بررسی استقلال خطاها و از مدل‌سازی رگرسیون خطی چندگانه به‌کمک نرم‌افزار SPSS نسخهٔ ۲۲ استفاده شد. سطح معناداری آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

۳ یافته‌ها

میانگین±انحراف معیار سن شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر، ۳/۶±۱۶/۷ سال بود. تعداد ۱۳۱ نفر (۴۵درصد) را دانش‌آموزان دختر و تعداد ۱۶۰ نفر (۵۵درصد) را دانش‌آموزان پسر تشکیل دادند. در جدول ۱، شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

براساس نتایج آزمون کولموگروف‌اسمیرنوف، پیش‌فرض نرمال‌بودن توزیع داده‌ها دربارهٔ متغیرهای تحقیق در سطح معناداری ۰/۰۵ برقرار بود. همچنین سایر مفروضات استفاده از رگرسیون ازقبیل هم‌خطی‌نبودن (ازطریق برآورد مقدار تولرانس) و مفروضهٔ استقلال خطاها ازطریق شاخص دوربین واتسون (۱/۵۹) ارزیابی شد و برقرار بود.

[1]. Meta-Emotion Questionnaire
[2]. Aggression Questionnaire
[3]. Social Skills Assessment Scale
[4]. Brief Spiritual Beliefs Inventory

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.216.5]

جدول ۱. شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی متغیرهای پژوهش

مولفه‌ها		میانگین	انحراف معیار
فراهیجان	فراهیجان مثبت	۳۲/۷۵	۳/۰۶
	فراهیجان منفی	۱۶/۹۹	۳/۶۱
پرخاشگری	پرخاشگری بدنی	۱۸/۲۵	۲/۳۲
	پرخاشگری کلامی	۱۷/۱۵	۲/۶۸
	پرخاشگری خشم	۱۶/۲۲	۲/۵۹
	پرخاشگری کینه‌ورزی	۳۱/۵۷	۲/۴۰
	نمرهٔ کل	۸۳/۲۸	۹/۸۲
مهارت‌های اجتماعی	مهارت اجتماعی مناسب	۴۶/۱۶	۳/۲۸
	جسارت نامناسب	۳۶/۲۷	۳/۷۸
	تکانشی عمل‌کردن	۳۴/۰۵	۳/۰۱
	اطمینان زیاد به خود داشتن	۱۴/۳۸	۳/۰۶
	حسادت/گوشه‌گیری	۲۶/۲۰	۲/۲۷
نظام باورها	اعتقادات و اعمال مذهبی	۲۸۴/۴۷	۲/۹۹
	حمایت اجتماعی	۴۵/۰۵	۲/۱۶

جدول ۲. نتایج تحلیل رگرسیون خطی چندگانه در پیش‌بینی پرخاشگری براساس ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت اجتماعی

مدل	متغیر پیش‌بین	مقدار b	خطای معیار	مقدار β	T	مقدار احتمال
۱	ثابت	۱/۹۸	۰/۲۱		۹/۳۳	<۰/۰۰۱
	فراهیجان مثبت	ـ۰/۰۳	۰/۰۵	ـ۰/۰۴	ـ۰/۵۶	۰/۵۷۰
	فراهیجان منفی	۰/۱۰	۰/۰۴	۰/۱۷	۲/۲۶	۰/۰۲۴
	مهارت اجتماعی مناسب	۰/۰۴	۰/۰۸	ـ۰/۱۳	۹/۵۶	۰/۰۰۸
	جسارت نامناسب	۰/۱۷	۰/۰۸	۰/۲۳	۲/۰۸	۰/۰۳۸
	تکانشی عمل‌کردن	۰/۶۴	۰/۱۰	۰/۳۰	۸/۰۲	۰/۰۰۷
	اطمینان زیاد به خود داشتن	ـ۰/۰۶	۰/۰۷	ـ۰/۰۸	ـ۰/۸۶	۰/۳۸۴
	حسادت/گوشه‌گیری	۰/۱۷	۰/۰۸	۰/۲۳	۲/۱۶	۰/۰۳۱
	اعتقادات و اعمال مذهبی	ـ۰/۱۰	۰/۱۹	ـ۰/۱۴	ـ۶/۴۴	<۰/۰۰۱
	حمایت اجتماعی	ـ۰/۲۴	۰/۰۷	ـ۰/۱۳	ـ۵/۶۲	۰/۰۰۵

براساس نتایج به‌دست‌آمده در جدول ۲، فراهیجان منفی (β=۰/۱۷، p=۰/۰۲۴)، مهارت اجتماعی مناسب (β=۰/۱۳، p=۰/۰۰۸)، جسارت نامناسب (β=۰/۲۳، p=۰/۰۳۸)، تکانشی عمل‌کردن (β=۰/۳۰، p=۰/۰۰۷) و حسادت/گوشه‌گیری (β=۰/۲۳، p=۰/۰۳۱) نقش پیش‌بینی‌کننده در تبیین پرخاشگری داشتند. همچنین اعتقادات و اعمال مذهبی (β=-۰/۱۴، p<۰/۰۰۱) و حمایت اجتماعی (β=-۰/۱۳، p=۰/۰۰۵) نمرات پرخاشگری را پیش‌بینی کردند؛ به‌طور کلی، متغیرهای ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت اجتماعی قادر بودند ۳۱درصد از نمرات پرخاشگری را تبیین کنند (Adj R^2=۰/۳۱) و مؤلفه‌های ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت اجتماعی تبیین‌کننده‌های معناداری برای پیش‌بینی پرخاشگری بودند.

٤ بحث

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان براساس ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت‌های اجتماعی نوجوانان بود. نتایج پژوهش حاضر نشان داد، فراهیجان‌های منفی می‌تواند به‌صورت معنادار پرخاشگری را پیش‌بینی کند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش بیلن و همکاران مبنی‌بر ارتباط فراهیجان در زندگی روزمره با آگاهی عاطفی و افسردگی (۱۰) همسوست.

در تبیین این یافته می‌توان گفت، فراهیجان بر این موضوع دلالت دارد که هیجانات اولیه می‌توانند هدف هیجانات ثانویه باشند؛ برای مثال اضطراب دربارهٔ خشم خود، فراهیجان ماوراء فراشناخت است و امکان دارد چرخه‌ای معیوب ایجاد کند و اثرات را منعکس کند. فراهیجان منفی به‌عنوان مثال فراخشم، فرااضطراب و نبود قابلیت پذیرش را منعکس می‌کند. فراهیجان‌های مثبت مانند فرادلسوزی و فراعلاقه از قابلیت پذیرش هیجانات شخصی با اثرات مثبت از بهزیستی فرد حمایت می‌کنند. فراهیجان وجه ذاتی گرایش پاسخ‌های هیجان است. هنگامی که فرد با موقعیتی روبه‌رو می‌شود، احساس

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.216.5]

خوب و خوش‌بینی، به‌تنهایی برای کنترل هیجان‌های وی کافی نیست. او نیاز دارد که در این لحظات بهترین کارکرد شناختی را نیز داشته باشد تا هیجان‌های خود را کنترل کند (۱۱). به‌علاوه مؤلفه‌های مثبت و منفی فراهیجان بر شرایط و کیفیت روحی افراد در محیط‌های مختلف تأثیر بسزایی دارد.

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که نظام باورها یعنی اعتقادات و اعمال مذهبی و مهارت اجتماعی، پرخاشگری را به‌صورت منفی و معنادار پیش‌بینی می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش گراوند و منشئی مبنی‌بر تأثیر آموزش تنظیم هیجان و مهارت‌های اجتماعی بر پرخاشگری ارتباطی، آشکار و رفتار جامعه‌پسند نوجوانان پرخاشگر (۱۱) همسوست.

در تبیین این یافته می‌توان گفت، باتوجه به حساس‌بودن دوران نوجوانی و نیز تغییرات مهمی که در این دوران در زمینهٔ نظام باورها و حالات رفتاری در فرد رخ می‌دهد، تأثیر باورهای مذهبی بر پیشگیری از رفتارهای پرخاشگرانه ضروری به‌نظر می‌رسد. افرادی که اعتقادات مذهبی قوی‌تری دارند، دارای سازگاری بهتری با موقعیت‌های استرس هستند، هنگام مشکلات سریع‌تر از افراد غیرمذهبی می‌توانند مشکلات را شناسایی کنند و راه‌حل‌های بهتری برای آن بیابند؛ همچنین میزان کمتری از هیجانات منفی و افسردگی را تجربه می‌کنند، عملکرد تحصیلی بهتری دارند، دارای اضطراب کمتری هستند و از حمایت اجتماعی بیشتری برخوردارند (۱۳).

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که مهارت اجتماعی مناسب پرخاشگری را به‌صورت منفی و معنادار و جسارت نامناسب، تکانشی عمل‌کردن و حساسیت/گوشه‌گیری پرخاشگری را به‌صورت مثبت و معنادار پیش‌بینی می‌کنند. این یافته با نتایج پژوهش گراوند و منشئی مبنی‌بر تأثیر آموزش تنظیم هیجان و مهارت‌های اجتماعی بر پرخاشگری ارتباطی، آشکار و رفتار جامعه‌پسند نوجوانان پرخاشگر (۱۱) همسوست.

در تبیین این یافته می‌توان گفت، نوجوانانی که از حمایت اجتماعی بیشتری برخوردار هستند، کمتر ناکامی‌های خود را به دیگران نسبت می‌دهند؛ درنهایت کمتر عصبانی می‌شوند و پرخاشگری کمتری درمقایسه با همسالان خود نشان می‌دهند. همچنین ازآنجاکه حمایت اجتماعی یکی از رفتارهای مهم انسان به‌شمار می‌رود، فردی که دارای حمایت اجتماعی کم باشد، ارزش و احترامی برای خود قائل نیست و به رفتارهای پرخاشگرانه و ضداجتماعی روی می‌آورد (۱۰). در تبیین احتمالی دیگر نیز می‌توان گفت افرادی که فاقد حمایت اجتماعی یا نقص در حمایت اجتماعی هستند، پرخاشگرتر هستند و در آینده رفتار ضداجتماعی بیشتری را از خود بروز می‌دهند (۱۱).

کنترل‌نشدن متغیرهایی نظیر تحصیلات والدین، جو عاطفی خانواده و سایر متغیرهای تأثیرگذار بر پرخاشگری مانند شخصیت، میزان اضطراب و استرس از محدودیت‌های پژوهش حاضر بود. باتوجه به نتایج پیشنهاد می‌شود کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی فراهیجان به‌منظور آگاهی‌بخشی به نوجوانان برگزار شود؛ همچنین با استفاده از ارتقای باورهای مذهبی در میان نوجوانان، در بهبود این نظام باورها به‌منظور پرهیز از خشونت و پرخاشگری در نوجوانان سعی شود. به‌علاوه باید از روان‌درمانگران و مشاوران در نوجوانان با سابقهٔ پرخاشگری و ارتکاب خشونت به‌منظور بهبود راه‌های درمان این گروه‌های درمعرض خطر بهره برد.

۵ نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های پژوهش نتیجه گرفته می‌شود که ساختار فراهیجانی، نظام باورها و مهارت‌های اجتماعی، پرخاشگری در نوجوانان را می‌توانند پیش‌بینی کنند.

٦ تشکر و قدردانی

از تمامی افرادی که در این پژوهش به ما یاری رساندند، نهایت تشکر و قدردانی می‌شود.

۷ بیانیه‌ها

تأییدیهٔ اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان

این مقاله برگرفته از پایان‌نامهٔ کارشناسی‌ارشد در رشتهٔ روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه با شماره نامهٔ ۱۳۸ مصوب پروپوزال در شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه است. همچنین مجوز اجرای این پژوهش بر گروه مطالعه‌شده از سازمان آموزش‌وپرورش شهر شهریار با شماره نامهٔ ۴۶ صادر شده است. ملاحظات اخلاقی رعایت‌شده در این پژوهش به این صورت بود که تمامی افراد به‌صورت کتبی اطلاعاتی دربارهٔ پژوهش دریافت کردند و در صورت تمایل در پژوهش مشارکت کردند؛ این اطمینان به افراد داده شد که تمامی اطلاعات محرمانه هستند و برای امور پژوهشی استفاده خواهند شد؛ به‌منظور رعایت حریم خصوصی، نام و نام خانوادگی شرکت‌کنندگان ثبت نشد.

رضایت برای انتشار

این امر غیر قابل اجرا است.

دردسترس‌بودن داده‌ها و مواد

همهٔ نویسندگان مقاله به داده‌های پژوهش دسترسی دارند و پژوهشگران می‌توانند در صورت لزوم با مکاتبه با نویسندهٔ مسئول مقالهٔ حاضر به این اطلاعات دسترسی پیدا کنند.

تزاحم منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند هیچ‌گونه تضاد منافعی ندارند.

منابع مالی

منابع مالی انجام این پژوهش از هزینه‌های شخصی تأمین شده است و توسط هیچ نهاد یا سازمانی تأمین نشده است.

مشارکت نویسندگان

نویسندهٔ اول داده‌ها را جمع‌آوری کرد و آن‌ها را آنالیز و تفسیر کرد. نویسندهٔ دوم در نگارش نسخه دست‌نوشته همکار اصلی بود. همهٔ نویسندگان نسخهٔ دست‌نوشته نهایی را خواندند و تأیید کردند.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.216.5]

References

1. Ometto M, de Oliveira PA, Milioni AL, Dos Santos B, Scivoletto S, Busatto GF, et al. Social skills and psychopathic traits in maltreated adolescents. Eur Child Adolesc Psychiatry. 2016;25(4):397–405. doi: 10.1007/s00787-015-0744-y
2. Benish-Weisman M. The interplay between values and aggression in adolescence: A longitudinal study. Developmental Psychology. 2015;51(5):677–87. doi: 10.1037/dev0000015
3. Baba Kaya H, Hazar M, Beyleroğlu M, Sarı I, Yılmaz A. Relationship between Emotional Intelligence and Aggression on Boxers. Future Human Image. 2017;(8):55–65.
4. Godleski SA, Ostrov JM. Parental influences on child report of relational attribution biases during early childhood. J Exp Child Psychol. 2020;192:104775. doi: 10.1016/j.jecp.2019.104775
5. Moudgil R, Moudgil N. Parenting styles and self-esteem as predictors of aggression. Indian Journal of Health & Wellbeing. 2017;8(2):168–72.
6. Hurrell KE, Houwing FL, Hudson JL. Parental meta-emotion philosophy and emotion coaching in families of children and adolescents with an anxiety disorder. J Abnorm Child Psychol. 2017;45(3):569–82. doi: 10.1007/s10802-016-0180-6
7. Hurrell KE, Hudson JL, Schniering CA. Parental reactions to children's negative emotions: relationships with emotion regulation in children with an anxiety disorder. J Anxiety Disord. 2015;29:72–82. doi: 10.1016/j.janxdis.2014.10.008
8. Maliye C, Garg B. Adolescent health and adolescent health programs in India. J Mahatma Gandhi Inst Med Sci. 2017;22(2):78. doi: 10.4103/jmgims.jmgims_32_17
9. Soltani F, Hosseini F. The relationship of social support with aggression and hopelessness in nurses. Iranian Journal of Nursing Research. 2018;13(2):74–80. [Persian] http://ijnr.ir/article-1-1954-en.pdf
10. Bailen NH, Wu H, Thompson RJ. Meta-emotions in daily life: Associations with emotional awareness and depression. Emotion. 2019;19(5):776–87. doi: 10.1037/emo0000488
11. Gravand P, Manshaee G. The effectiveness of teaching forgiveness based on Enright model and enriching the relationships on mental wellbeing and life quality of dissatisfied women from their marital life in the city of Khoram Abad. Middle Eastern Journal of Disability Studies. 2015;5:190–9. [Persian] https://jdisabilstud.ir/article-1-421-fa.pdf
12. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 1970;30(3):607–10. doi: 10.1177/001316447003000308
13. Buss AH, Perry M. The aggression questionnaire. J Pers Soc Psychol. 1992;63(3):452–9. doi: 10.1037//0022-3514.63.3.452
14. Mitmansgruber H, Beck TN, Höfer S, Schüßler G. When you don't like what you feel: Experiential avoidance, mindfulness and meta-emotion in emotion regulation. Personality and Individual Differences. 2009;46(4):448–53. doi: 10.1016/j.paid.2008.11.013
15. Ghazbanzadeh R, EsmaeiliShad B, Masoumifard M, Hatamipour K. The effect of positive thinking group training on psychological well-being, positive meta-emotion and couple relationship quality in nurses. Iranian Journal of Psychiatric Nursing. 2020;7(6):26–34. [Persian] http://ijpn.ir/article-1-1448-en.pdf
16. Latifi B, Mirzaeian B. Effectiveness of family- based Islamic – Iranian oriented psychological program on reduction of aggression and increasing of adjustment among couples. Islamic Life Journal. 2019;3(5):32–9. [Persian] http://mail.islamiclifej.com/article-1-381-en.pdf
17. Matson JL, Rotatori AF, Helsel WJ. Development of a rating scale to measure social skills in children: the Matson Evaluation of Social Skills with Youngsters (MESSY). Behav Res Ther. 1983;21(4):335–40. doi: 10.1016/0005-7967(83)90001-3
18. Aazami Y, Sohrabi F, Borjali A, Farrokhi N, Farokh Forghani S. The effectiveness of psychosocial model-based therapy on social skills in people with ptsd after burn. Archives of Rehabilitation. 2018;19(3):206–19. [Persian] doi: 10.32598/rj.19.3.206
19. Holland JC, Kash KM, Passik S, Gronert MK, Sison A, Lederberg M, et al. A brief spiritual beliefs inventory for use in quality of life research in life-threatening illness. Psychooncology. 1998;7(6):460–9. doi: 10.1002/(sici)1099-1611(199811/12)7:6%3C460::aid-pon328%3E3.0.co;2-r
20. Ranjbarhajabadi N, Arefi M. Comparison of quality of life, self- efficacy, religious belief, and resilience between general ward and intensive care units nurses. International Journal of Hospital Research. 2019;8(1):93–100.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.216.5]